

דברים שנאמרו בקבלת פרס קרוון מיום 30.3.71

ע"י מר ליפא יהלום.

כ" ממלא מקום ראש העיר, מנהל רשות הגנים הלאומיים, חבר השופטים הנכבד, משפחת קרוון היקרה, אורחים וחברים יקרים.

בשמי ובשם חברי, שותפי שחי עשרות שנים דן צור, אשר רבים יודעים שהוא החלק הטוב של השותפות, הנני מודה לכם על הכבוד הרב שזיכיתם אותנו בפרס אברהם קרוון. תרשו לי בהזדמנות זו, להודות לצוות הטוב והמסור של "יהלום-צור" אשר תרמו תרומה נכבדה בעיצוב התכניות של הגן.

הפרס והשם אבכהם קרוון נראה לי כאילו לא מתחברים יחד, כאילו הם תרתי דסתרי. האיש, החבר, המורה קרוון, כפי שאנו הכרנו אותו, היה מוכיח, ידיד, יריב נלהב ומלהיב, מלא ספקות והרהורי כפירה, מאמין ונלחם על אמיתות שלו, מתווכח רבות ומקשיב, אך מעולם לא חילק לא לעצמו ולא לאחרים פרס, מעולם לא היה מדושן עונג, ולא ראיתיו נח על זרי תהילה.

קרסון לא הלך ברכסם סלולות לפניו, ולא זכה מן ההפקר, לא רק בגלל השייכות לדור הראשונים, דור מחפש ומתוה דרכים. קרוון בחר במקצוע אשר אינו נחשב בעולם המעשה, בעולם של אילנות סרק וערוגות שאינן מניבות פרי. בתל-אביב זו, אחוזת קדחת המעשה, הנחפזת לבנות, המחלקת פיקים למגרשים. בתל-אביב אשר השטחים הירוקים הם שאריות, הם כעין מטליות שנשארו אחרי גזירת השטחים למגרשים. שטחים אשר מאסו בהם הבונים, שטחים אשר בגלל סיבות שונות נשארו לפליטה. בשטחים אלה השוליים, התהלך קרוון חולם ולוחם על הזכות לחלום ולייצור. קרוון חולם היה אבל איש חכם היה, לא היו לו השליות, הוא לא השלה את עצמו, הוא ידע שהוא עוסק בדברים "שוליים", הוא ידע שבעיר הזו בארץ זו ובעולם זה ישנם ויהיו תמיד דברים חשובים הרבה יותר, בעיות חשובות יותר, תכופות ובוטחות תמיד. אך הוא ידע ערך הדברים בהם עסק, הוא ידע את השפעתם, הוא חש את חשיבותם הרבה של הדברים הקטנים, הוא חש בחסרונות, ראה את כל

הסכנות שכיום אנו כולנו עדים להם, המחנק והזיהום. הוא ידע את נקודות המוקד ונקודות התורפה, הוא לא נלאה מללחום ולהתריע, הוא לא פחד להיראות סרדן, אך לא תמיד דבריו היו נשמעים. הוא לא השלים ולא שמח לתפקיד שהועידו לו, שרצו להלביש עליו. לקשט שולי רחובות, פסי כבישים, פיסות מגרש. הוא היה רב-אמן אדריכל ומעצב נופים, מורה דרך, אשר רוב זמנו צריך היה להיאבק שחנתן לו האפשרות ליצירת החללים והנופים אשר אליהם ערגה נפשו, אליהם נשא עיניו, אותם רצה להנחיל לתושבי העיר הזו. כל ימיו צריך היה להיאבק וללחום על הזכות הזו ולהוכיח שלא רק צנורות, עמודים, חוטי חשמל וטלפון, ביוב ומים וכבישים, בנינים ומבני ציבור חשובים, אלא חשובים לא פחות המרחבים, הככרות, הנופים הירוקים והפתוחים, והים הפתוח לעיר, כדי להתהלך בעיר הזו ולנשום אויר צח.

אולי משום כך יש הצדקה ויש משהו סימלי בהענקת פרס קרוון עבור גן סקר. גן סקר כפי שהוא היום, עדיין הרוס בחלקו, עצים שנעקרו אחרי 5 שנות צמיחה, טרם צמחו אחרים במקומם, וכל זאת בגלל הדברים "החשובים" יותר, בגלל הכבישים ומתכנני הכבישים אשר נשכו ממנו נשך.

כל הסברנו ומאבקנו נגד הגזרה לא הועילו, עלו בתוהו, והצטרפו לשורת הדברים אשר דברינו, דברי אדריכל נוף לא נשמעים כשם שלא נשמעו רבים מדבריו של א. קרוון. ברשותכם אורחים נכבדים וחברים יקרים, אנצל הזדמנות זו שנתתם לי להשיב על ברכותיכם להגיד מילים מספר בזכות ובחשיבות הדברים אשר לכבודם ולזכותם התאספנו הערב, בזכות אדריכלות הגנים והנוף.

לכאורה מי לא מכיר בחשיבות גנים, חללים ומרחבים פתוחים ונוף ירוק. מי לא אוהב ריח שושנים, מי מעסקני ציבור ועיר, אדריכלים ומתכננים, בוני ערים, מהנדסים מהנדסי כבישים ומים יעיד ויאמר שהוא אינו בעד גנים, ככרות ומרחבים פתוחים, בעד שמירת נופים, בעד יצירת נופים ירוקים שיקיפו ויחדרו לתוך העיר.

אם כך, איך זה קרה שכה מעטים החללים הפתוחים, שכה מעטים הככרות והגנים בעירנו
שכך נראים גננו המעטים, שכך נראית עירנו, שכה רבה ההזנחה בעירנו, רב המחנק
והצפיפות, שבארצנו היפה כל כך, ערינו וישובינו מכוערים כל כך, מוזנחים, מזוהמים
וצפופים כל כך, איך מתו העצים זקופים לאורך הנחלים והאגמים המעטים, מה עשינו למעיינות?
איך הרסנו והשמדנו נופים, נופי בראשית, נופים אשר נחלנו, ונופים אשר דורות ראשונים
של מתישבים יצרו אותם, ואנו דור הממשיכים הספקנו כבר להרוס אותם.
איך קרה לנו כל זה? והרי כל זה נעשה לא במעט ע"י ידידים ואוהבים, ע"י מחכמים
ובוני ערים, ע"י מהנדסים דורשי טוב. אנו יודעים ושומעים את התשובות, שומעים אותם
יום יום, שומעים את "האבל" הגדול, אתם צודקים, אבל עכשיו יש דברים חשובים וחיוניים
יותר. אתם צודקים, אבל אל תהיו רומנטיים יותר מדי. אתם צודקים, אבל איפה אתם?
הרי לשם כך אתם קיימים. אנחנו קיימים! אך לתפקיד מה? רבים חושבים, כשם שעל כל
פשעים תכסה אהבה, כך על הכל יכסה ירק.
רבים מייעצים לנו תפקיד מכסים, מעלימים מצניעים, אחרים תפקידי מקשטים בערוגות
פרחים ובשם. אחרים מקציבים לנו פסים צרים לאורך הכבישים הרחבים ואומרים לנו-
הנה כאן תראו לנו כוחכם בתכניות צמיחה ופריחה, אמרו שיגדלו ורדים בין מפלטי המכוניות.
דוחפים אותנו לשולי הכביש, לשולי הככר, לשולי החצר, אחרי שרובו של השטח נאכל
לכל הצרכים החשובים "באמת", החשובים יותר, ונשארו פסים ושאריות אשר לא יסכנו לדבר
אך נמסרו לנו אחרי שהמהנדס ובוני הערים גמרו את תכניות הבינוי והחלוקה למגרשים.
על כך המאבק שלנו, והוא המשך מאבקו של אברהם קרוון ז"ל, המאבק על האיזון הנכון
בין דברים, על הזכות להשתתף בקביעת מקומם של השטחים הירוקים הפתוחים, הככרות,
המאבק על שיתוף הפעולה בין כל הגורמים הקובעים את דמות ישובנו וערינו, את נוף הארץ
הזו שאדריכלי הגנים והנוף ישובצו בצוותות התכנון ולא יקראו אותנו לברך על המוגמר,
להצניע מחדלים ופגמים ולכסות על ערות התכנון והפיתוח, אלא לשתתף בהתחלת המחשבה
עד לסוף המעשה. ולא יקרה שצוות תכנון חשוב יחליט שיש צורך פעם נוספת לבתר את גן

—סקר בכביש רחב ומתכנני הגן יקראו לשפר את שוליו. (לא נעשה זאת).
לא פעם אנו עייפים מאד ממלחמות אלו, על שולי הדברים השוליים. לא פעם אנו
נראים מגוחכים, טרדניים ולא מובנים. לא פעם חכמתנו בזויה ודברינו אינם נשמעים
בקהל המתכננים והמהנדסים החשובים אנשי ציבור ומעשה.
אנא, סילחו אם ניצלתי הזדמנות זו שאני עומד לפניכם בזכותו של מי שנאבק כל ימי
חיינו על הדברים האלה, ומבקש חשומת לבכם בערב לדברים השוליים והחשובים בעינינו כל כך.
שאבנו עידוד רב מעצם הקמת פרס לאדריכלות גנים ונוף. אנו רואים בפרס זה אמצעי רב
עזר להחדיר בתודעת הציבור אי אדישות והחשיבות שעליו לחת לסביבתנו לעירו ולארצו.
ועל כך תודתנו העמוקה למקימיו ולקורטריון.
עידוד רב לנו שובם של חברינו הצעירים ארצה המצטרפים אלינו אחרי חוזרם מאוניברסיטאות
ארה"ב ואנגליה עטורי תאר ראשון ושני באדריכלות. לחברי אלה ברצוני לומר, אל תראו
עייפים וסחגלנים, משלימים עם השיגרה, והכשלונות של נופים הרוסים, ראו אותנו
במאבקנו כל יום וכל שעה. אם נתקבלתם כאן כה מבוקשים ונדרשים, ואם למרות הכל
נפתחו דרכים וישנה הכרה והתחלה של שיחוף פעולה בין מתכננים, הרי זה לא במעט בזכות
אותו חולם ולוחם אברהם קרוון, אשר עזב אותנו אחרי עשרות שנות יצירה והוא כאילו
בראשית דרכו. אנו רק בראשית הדרך, מצוים אנו להמשיך ולעמוד מול הסכנות הרבות
של הרס נופים, של הרס הסביבה בה אנו חיים, בה אנו עתידים לחיות, ילדינו ונכדינו.
כה הרבה יש לעשות בכדי לשנות פני הדברים. תקוותנו שבכוחות משותפים של כל דורשי טוב,
נצור נופים אליהם אנו נכספים, נשמור על נופים וננחיל לדורות הבאים.
תודה.